

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

एम.ए.(मराठी)

श्रेयांक व श्रेणी आधारित अभ्यासक्रम

Foundation Course (Course - 1)

सत्र पहिले

जून २०१५-२०१६ पासून

आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : (१९२०-१९६०) ✓

- आधुनिक मराठी वाङ्मयाची पार्श्वभूमी
(सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, धार्मिक, सांस्कृतिक, व वाङ्मयीन स्थित्यंतरे ठळक घडामोडी व घटना)

१) आधुनिक मराठी कविता व निबंध वाङ्मय

- १.१ भा.रा.तांबे व त्यांचा संप्रदाय यांचे योगदान
- १.२ रविकिरण मंडळाचे काव्यातील कर्तृत्व
- १.३ १९३५ ते १९६० या काळातील प्रमुख कवींचे योगदान
- १.४ विडंबनात्मक कविता
- १.५ कवयित्रींची काव्यनिर्मिती
- १.६ नवकविता : स्वरूपविशेष व नवकवींचे योगदान
- १.७ निबंध व लघुनिबंध: संकल्पना, स्वरूप -विशेष व वाङ्मयीन कार्य

श्रेयांक-१

२) आधुनिक मराठी कथा वाङ्मय

- २.१ यशवंत - किर्लोस्कर कालखंडातील मराठी कथा व कथाकार आणि त्यांचे वाङ्मयीन कार्य
- २.२ प्रादेशिक व विनोदी कथा स्वरूप
- २.३ प्रमुख स्त्री कथाकारांचे योगदान
- २.४ सत्यकथा - अभिरुची कालखंडातील मराठी कथेची वाटचाल.
- २.५ नवकथा : स्वरूप -विशेष व मर्यादा आणि नवकथाकारांचे योगदान

श्रेयांक-१

३) आधुनिक मराठी कादंबरी वाङ्मय

- ३.१ १९२० ते १९४५ या काळातील मराठी कादंबरीचा विकास व प्रमुख कादंबरीकारांचे वाङ्मयीन कार्य
- ३.२ स्वातंत्र्योत्तर मराठी कादंबरीचा विकास व प्रमुख मराठी कादंबरीकारांचे वाङ्मयीन योगदान
- ३.३ स्त्रियांचे कादंबरी वाङ्मयातील कर्तृत्व
- ३.४ १९२० ते १९६० या कालखंडातील ऐतिहासिक, पौराणिक, राजकीय व चरित्रात्मक कादंबरीचा आढावा.
- ३.५ प्रादेशिक कादंबरीची वाटचाल.

श्रेयांक-१

४) आधुनिक मराठी नाट्यवाङ्मय आणि आत्मचरित्र व चरित्र

- ४.१ १९२० ते १९६० मधील प्रमुख मराठी नाटककारांचे योगदान
- ४.२ नाट्यमन्वंतराची कामगिरी
- ४.३ चरित्र-आत्मचरित्र वाङ्मयाचे स्वरूप -विशेष आणि वाटचाल व प्रमुख आत्मचरित्र व चरित्र लेखकांचा परिचय
- ४.४ चरित्र व आत्मचरित्र तुलना

श्रेयांक-१

स्वयंअध्ययनासाठी :

- १) वाङ्मयीन नियतकालिके: स्वरूप व योगदान
- २) साहित्य समीक्षा इतिहास व प्रमुख समीक्षकांचे कार्य

सत्र पहिले
Core Course (Course - 2) ✓
साहित्य समीक्षेची मूलतत्त्वे

१: साहित्य, समीक्षा : स्वरूप व व्याप्ती

- १.१ साहित्य म्हणजे काय ? सर्वांगीण चर्चा
- १.२ समीक्षेची संकल्पना, विविध व्याख्या व उद्दिष्टे
- १.३ साहित्याच्या अभ्यासाचे विशेषीकरण (तत्त्वे, कसोट्या, शोधन, व्याख्या, इत्यादी)
- १.४ कलारूप समीक्षा (आत्मनिष्ठ, कल्पकताप्रधान, काव्यात्म, आस्वादक)
- १.५ शास्त्ररूप समीक्षा (आकलन, आस्वाद, मूल्यमापन, शब्दांकन)

श्रेयांक -१

२ : साहित्याचा क्षेत्रविचार आणि प्रयोजनविचार

- २.१ साहित्याची क्षेत्रे
- २.१.१ साहित्येतिहास
- २.१.२ साहित्यसमीक्षा
- २.१.३ साहित्यविद्या
- २.२ साहित्य समीक्षेची प्रयोजने
- २.२.१ भारतीय
- २.२.२ पाश्चात्य

श्रेयांक-१

३ : मूल्यसंकल्पना

- ३.१ वाङ्मयीन मूल्यांची संकल्पना
- ३.२ मूल्यांची विविधता वाङ्मयीन व जीवनमूल्यांची चर-अचरता
- ३.३ समीक्षेत जीवनमूल्याचे व वाङ्मयीन मूल्यांचे स्थान व त्यांची परस्परपूरकता

श्रेयांक-१

४ : शैली संकल्पना

- ४.१ शैलीची संकल्पना, स्वरूप व व्याख्या
- ४.२ शैलीविषयक विविध दृष्टिकोन
- ४.३ कवितेची शैली
- ४.४ कथेची शैली
- ४.५ कादंबरीची शैली

श्रेयांक-१

संदर्भ ग्रंथ :

- १) साहित्य निर्मिती आणि समीक्षा- वा.ल.कुलकर्णी
- २) मराठी भाषा आणि शैली - डॉ. रमेश धोंगडे, डॉ.अश्विनी धोंगडे
- ३) साहित्य समीक्षेची मूलतत्त्वे - डॉ.सदाशिव सरकटे

सत्र पहिले

Core Course (Course - 3) ✓

भाषिक कौशल्ये, प्रसारमाध्यमे व सृजनशील लेखन

१) भाषिक कौशल्ये

(श्रवण, वाचन, निरीक्षण आणि संभाषण कौशल्ये)

- १.१ श्रवण परंपरेचे स्वरूप, श्रवणाचे महत्त्व व श्रवण प्रक्रियेतील अडथळे.
- १.२ वाचनाचे महत्त्व, वाचनाची परंपरा, वाचन संस्कृतीची सद्यःस्थिती आणि भावी दिशा
- १.३ निरीक्षण व ज्ञानेंद्रिये, निरीक्षण व पाहणे, निरीक्षण कौशल्याचे महत्त्व.
- १.४ परिणामकारक संभाषणाचे महत्त्व, परिणामकारक संभाषणाचे तंत्र/घटक, संभाषण कौशल्यात भाषेचे स्थान, संभाषणातील अडथळे

श्रेयांक-२

२) भाषेचा सृजनशील वापर

- २.१ साहित्याची भाषा आणि व्यवहाराची भाषा
- २.२ शब्दनिष्ठ सृजनशीलता
- २.३ विचार प्रतिपादनातील भाषेचा सृजनशील वापर
- २.४ वाङ्मयीन अभिव्यक्तीसाठी भाषेचा सृजनशील वापर

श्रेयांक-१

३) मुद्रित प्रसार माध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये

- ३.१ वृत्तपत्राचे स्वरूप आणि महत्त्व
- ३.२ बातमी : व्याख्या आणि बातमीलेखन
- ३.३ वृत्तलेखन, स्तंभलेखन, मुलाखत, परीक्षणात्मक लेखन
- ३.४ दिवाळी अंक, नियतकालिक व स्मरणिका (संकलन, संपादन आणि वितरण)

श्रेयांक-१

सत्र पहिले

Elective (वैकल्पिक प्रश्नपत्र: साहित्यवर्ग) (Course - 4)

एका लेखकाचा विशेष अभ्यास (मध्ययुगीन)- संत ज्ञानेश्वर

या सत्रात मध्ययुगीन कालखंडातील एका लेखकाचा सर्वांगाने अभ्यास करणे अभिप्रेत आहे. मध्ययुगीन कालखंडातील संत परंपरेसह संत ज्ञानेश्वरांच्या वाङ्मयकृतींचा अभ्यास या अभ्यासपत्रिकेत केला जावा. संत कवितेची परंपरा आणि त्यांनी मध्ययुगीन साहित्याच्या विकासात घातलेली भर याची कल्पना यावी. संत कवितेची स्थूल ओळख या अभ्यासपत्रिकेतून व्हावी. कवीचे व्यक्तिमत्त्व, त्यांचा दृष्टिकोन आणि वाङ्मय यांचा या अभ्यासपत्रिकेद्वारे परिचय घडणे आवश्यक आहे.

१. एका लेखकाच्या अभ्यासाच्या पद्धती

- १.१ एका लेखकाच्या आकलन व मूल्यमापनाची दिशा.
- १.२ समकालीन सामाजिक, धार्मिक, राजकीय स्थिती.
- १.३ लेखकाचे व्यक्तिमत्त्व
- १.४ लेखकाने हाताळलेले वाङ्मयप्रकार व त्यातील आशय.
- १.५ लेखकाचा दृष्टिकोन व वाङ्मयेतिहासातील त्याचे स्थान.

श्रेयांक -२

२. मध्ययुगीन संत काव्याची परंपरा व स्वरूप वैशिष्ट्ये.

- २.१ संतकाव्याची संकल्पना
- २.२ संतकाव्याचे स्वरूप
- २.३ संतकाव्याची वैशिष्ट्ये
- २.४ यादवकालीन महत्त्वाचे संत कवी.
- २.५ संतांच्या रचनांचा स्थूल परिचय.

श्रेयांक -२

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

एम.ए.मराठी

श्रेयांक व श्रेणी आधारित अभ्यासक्रम

Foundation Course (Course - 9)

सत्र दुसरे

आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : (१९६१ ते २०००)

१. साठोत्तरी मराठी वाङ्मयाची पार्श्वभूमी (सामाजिक,आर्थिक,सांस्कृतिक,राजकीय,धार्मिक व वाङ्मयीन स्थित्यंतरे)
१. आधुनिक मराठी कविता
 - १.१ साठोत्तरी मराठी कवितेचा विकास
 - १.२ दलित कविता स्वरूप -विशेष व प्रमुख दलितकवींचे वाङ्मयीन कार्य
 - १.३ साठोत्तरी ग्रामीण कविता स्वरूप -विशेष व ग्रामीण कवींचे योगदान
 - १.४ स्त्रीवादी व महानगरीय कवितेची वाटचाल
 - १.५ आदिवासी व विमुक्त-भटक्यांचे मराठी काव्यातील योगदान

श्रेयांक -१

२. आधुनिक मराठी कथा व कादंबरी

- २.१ साठोत्तरी कालखंडातील प्रमुख-कथाकारांचे योगदान
- २.२ दलित कथा: प्रेरणा व स्वरूप विशेष
- २.३ ग्रामीण व विज्ञानकथा
- २.४ ग्रामीण कथेचा विकास व ग्रामीण कथा लेखकांचे वाङ्मयीन कार्य
- २.५ स्त्रीवाद व स्त्रियांचे कथा साहित्य
- २.६ साठोत्तरी मराठी कादंबरीची वाटचाल व कादंबरीकारांचे कर्तृत्व
- २.७ स्त्रियांचे कादंबरी क्षेत्रातील योगदान

श्रेयांक -१

३. आधुनिक मराठी नाटक व आत्मचरित्र आणि आत्मकथन वाङ्मय
 - ३.१ १९६१ ते २००० मधील प्रमुख मराठी नाटककारांचे योगदान
 - ३.२ दलित रंगभूमी व दलित नाटक
 - ३.३ दलित आत्मकथन : स्वरूप - विशेष
 - ३.४ साठोत्तरी आत्मचरित्र वाङ्मयाची वाटचाल
 - ३.५ आत्मचरित्र व आत्मकथन संकल्पना: स्वरूप वैशिष्ट्ये

श्रेयांक -१

४. आधुनिक मराठी चरित्र व ललित गद्य
 - ४.१ साठोत्तरी चरित्र वाङ्मयाचे स्वरूप विशेष
 - ४.२ साठोत्तरी ललित गद्याची वाटचाल
 - ४.३ प्रमुख चरित्रकारांचे योगदान
 - ४.४ ललित लेखकांचे वाङ्मयीन कार्य

श्रेयांक -१

स्वयंअध्ययनासाठी:

- १) साठोत्तरी मराठी समीक्षा व समीक्षक
- २) साठोत्तरी निबंध वाङ्मय व निबंधकार
- ३) साठोत्तरी मराठी नियतकालिकांचे योगदान

सत्र दुसरे

Core Course (Course - 10)

समीक्षेच्या विविध अभ्यास पद्धती आणि उपयोजित समीक्षा

१. वाङ्मयाच्या अभ्यासाचे दृष्टिकोन

- १.१ भारतीय साहित्यशास्त्राच्या दृष्टिकोनातून वाङ्मयाचा अभ्यास
- १.२ सौंदर्यवादी दृष्टीने वाङ्मयाचा अभ्यास
- १.३ प्रभावी विचारप्रणालीच्या आधारे साहित्याचे मूल्यमापन
- १.४ साहित्यिकांचा वाङ्मयविषयक दृष्टिकोन

श्रेयांक -१

२. विविध समीक्षा पद्धती

- २.१ समाजशास्त्रीय
- २.२ मानसशास्त्रीय
- २.३ ऐतिहासिक
- २.४ आदिबंधात्मक
- २.५ संरचनावादी
- २.६ विरचनावादी
- २.७ मार्क्सवादी
- २.८ आस्वादक
- २.९ रूपवादी

श्रेयांक -१

३. समीक्षेची वाटचाल

- ३.१ आजवरच्या समीक्षेच्या वाटचालीचा धावता आढावा.
- ३.२ भारतीय साहित्यशास्त्र आणि मराठी समीक्षा यांचा अनुबंध
- ३.३ मराठी समीक्षा: स्वतंत्रता व स्वायत्तता

श्रेयांक -१

४. उपयोजित समीक्षा

४.१ उपयोजित समीक्षेची संकल्पना

४.१.१ ग्रंथपरीक्षण

४.१.२ पुस्तक परिचय

४.१.३ वाङ्मयीन नियतकालिकासाठीचे समीक्षालेखन

४.२ समीक्षा पद्धती व चार पुस्तकांवरील समीक्षा

श्रेयांक -१

रात्र दुरारे

Core Course (Course - 11)

भाषिक कौशल्ये, प्रसार माध्यमे व सृजनशील लेखन

१. दृक्श्राव्य माध्यमांसाठी लेखन

- १.१ नभोवाणी : स्वरूप आणि कार्य
- १.२ नभोवाणीवरील भाषण, मुलाखती व बातमीपत्रे
- १.३ रूपक, श्रुतिका आणि नभोनाट्य
- १.४ दूरचित्रवाणी : स्वरूप, कार्य व विस्तार
- १.५ दूरचित्रवाणीवरील कार्यक्रम
- १.६ इंटरनेट : संकल्पना आणि उपयोजन

श्रेयांक -२

२. उपयोजित लेखन

- २.१ मुद्रितशोधन
- २.२ जाहिरात लेखन, जिंगल लेखन
- २.३ चित्रपट मालिकेसाठी पटकथा/संवाद लेखन

श्रेयांक -१

३. सृजनशील लेखन

- ३.१ सृजनशील लेखन : स्वरूप व समस्या
- ३.२ कथा, कविता, व्यक्तिचित्र, आत्मपर लेखन, दैनंदिनी लेखन, पत्रलेखन, पुस्तक परीक्षण

श्रेयांक -१

सत्र दुसरे

Elective (वैकल्पिक प्रश्नपत्र: साहित्यवर्ग) (Course - 12)

श्रेयांक व श्रेणी आधारित अभ्यासक्रम

एका लेखकाचा विशेष अभ्यास (मध्ययुगीन) संत ज्ञानेश्वर.

३. संतज्ञानेश्वर व त्यांची काव्यरचना.

३.१ संत ज्ञानेश्वरांचे जीवन कर्तृत्व.

३.२ संत ज्ञानेश्वरांच्या वाङ्मयसंपदेचे स्वरूप -

३.३ 'ज्ञानेश्वरी' : नववा अध्याय

३.४ हरिपाठाचे अभंग

३.५ ज्ञानेश्वरांची स्फुट रचना : कूट अभंग, फुगडी, आंधळा, गौळणी, विरहिणी, अंबुला
(एकूण १५ रचना)

श्रेयांक -२

४. संत ज्ञानेश्वरांची रचना व मूल्यमापन

४.१ अमृतानुभव दुसरे प्रकरण

४.२ संत ज्ञानेश्वरांच्या काव्यरचनेचे मूल्यमापन

४.३ संतपरंपरेतील ज्ञानेश्वरांचे स्थान

४.४ तत्त्वज्ञ, कवी या दृष्टीने काव्यकर्तृत्व

श्रेयांक -२

स्वयंअध्ययनासाठी :

१) चांगदेव पासष्टी २) ज्ञानेश्वर संतमहिमापर अभंग.

ज्ञानेश्वरांची स्फुट रचना

अ) कूट अभंग :

१) पती जंगला माझे उदरी ✓

२) वडाच्या पानी एक उभविले देऊळ

३) काळे ना सावळे श्वेत ना पिवळे

- ब) गौळणी : १) दुखीवर दुखी गौळण साते निघाली.
२) रांगतु रांगणी चोरीतु लोणी.
३) सावळिये निळी भुलली एकी नारी
- क) विरहिणी : १) ज्याचिये आवडी संसार त्यजिला
२) घनु वाजे घुणुघुणा ।
३) देऊनिया भेटी मजसी न करी गोठी ।
- ड) अंबुला : १) न गमे हा संसारु म्हणोनि केला भ्रतारु ।
२) अंबुला विकून घेतली वस्तु ।
३) गरुवार झाली अंबुला व्याली ।
- फ) आंधळा : १) पूर्वजन्मी पाप केले तेहे बहु विस्तारले.
- ग) फुगडी : १) फुगडी फू गे वाई निजब्रह्म तू ।
- संदर्भ ग्रंथ:

- १) महाराष्ट्र संस्कृती - पु.ग.सहस्त्रबुद्धे
- २) पाच भक्ती संप्रदाय - र.रा.गोसावी
- ३) महाराष्ट्र सारस्वत - वि.ल.भावे (भाग १ व २)
- ४) प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - अ.ना.देशपांडे (भाग १ व २)
- ५) प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप - ह.श्री.शेणोलीकर.
- ६) प्राचीन मराठी काव्याचे स्वरूप - ह.श्री.शेणोलीकर.
- ७) मध्ययुगीन संत साहित्य- काही आयाम -डॉ.यू.म.पठाण.
- ८) सकलसंत गाथा (शासकीय प्रत) - महाराष्ट्र शासन मुद्रणालय,मुंबई
- ९) ज्ञानेश्वरी (शासकीय प्रत) - महाराष्ट्र शासन मुद्रणालय,मुंबई
- १०) श्री ज्ञानदेव गाथा - संपा.श्री नाना महाराज साखरे,शासकीय मुद्रणालय
- ११) सार्थ श्री ज्ञानेश्वरी - संपा.श्री नाना महाराज साखरे,शासकीय मुद्रणालय
- १२) गूढार्थदीपिका - गीताप्रेस गोरखपूर
- १३) श्री सार्थ ज्ञानेश्वरी (भाग १ व २) : संपा.शंकर महाराज कंधारकर.
- १४) संत साहित्य: आणि अध्यापन : महाराष्ट्र राज्य उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ,पुणे
- १५) मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास-डॉ.विद्यासागर पाटंगणकर,चिन्मय प्रकाशन,औरंगाबाद.

सत्र तिसरे

Foundation Course (Course - 17)

वर्णनात्मक भाषाविज्ञान

१) भाषेचे स्वरूप

- १.१ भाषा एक संकेत प्रणाली
- १.२ प्राण्यांची व माणसाची भाषा
- १.३ भाषेची लक्षणे
- १.४ भाषा व संदेशन

श्रेयांक -१

२) स्वनविचार

- २.१ स्वनविज्ञानाचे स्वरूप
- २.२ स्थान व प्रयत्नांवर आधारित स्वनांचे वर्गीकरण
- २.३ स्वन-स्वनिम-स्वनांतर
- २.४ गानरवर
- २.५ उच्चार व लेखन यातील अंतर
- २.६ खंडात्मक व खंडाधिष्ठित स्वनिम

श्रेयांक -१

३) पदविचार/रूपविचार

- ३.१ पद-पदिम-पदांतर
- ३.२ शब्द-संज्ञा
- ३.३ पदिमांचे प्रकार
 - ३.३.१ अर्थावरून
 - ३.३.२ उपयोजनावरून
- ३.४ वचनदर्शक पदिमे

- ३.५ लिंगदर्शक पदिमे
- ३.६ विभक्तीदर्शक पदिमे
- ३.७ आख्यातदर्शक पदिमे
- ३.८ समास/सामासिक शब्द

श्रेयांक -१

४) वाक्यविचार

- ४.१ प्रथमोपस्थित संघटक
- ४.२ विश्लेषण पद्धतीचे स्वरूप
- ४.३ रचनांचे प्रकार
- ४.४ रचनांचे स्तर
- ४.५ वाक्यपृथःकरण

५) अर्थविचार

- ५.१ अर्थाचे स्वरूप
- ५.२ अर्थाच्या व्याख्या
- ५.३ अर्थाचे प्रकार
- ५.४ अर्थ-रूप-संबंध
- ५.५ अर्थाचे घटक
- ५.६ अर्थक्षेत्र संकल्पना

६) संरचनावाद

- ६.१ अमेरिकन
- ६.२ युरोपियन

श्रेयांक -१

सत्र तिसरे

Core Course (Course - 18)

आधुनिक मराठी वाङ्मयातील प्रवाह:दलित व आदिवासी साहित्य

अ) दलित साहित्य

१. दलित साहित्य: संकल्पना, स्वरूप, प्रेरणा

१.१ दलित जीवन:स्थिती-गती

१.२ दलित जाणिवेचे स्वरूप -विशेष

१.३ दलितांच्या चळवळी व दलित साहित्य

१.४ दलित साहित्य : व्यवृती आणि समाज

१.५ आत्मभान,आत्मशोध,नकार,वेदना,विद्रोह या संकल्पनांचे स्वरूप

२. दलित साहित्य : परंपरा व स्वरूप

२.१ दलित साहित्य : कविता, कथा,कादंबरी,नाटक,आत्मकथने, समीक्षा

२.२ दलित साहित्याची भाषा

२.३ दलित साहित्याचे विश्लेषण

२.४ फुले-शाहु-आंबेडकर यांच्या चळवळी आणि दलित साहित्य

श्रेयांक -१

३. आत्मकथन: आयदान- उर्मिला पवार

३.१ दलित आत्मकथन : परंपरा,विकास

३.२ दलित आत्मकथन: स्वरूप,विशेष

३.३ आयदान : लेखिकेचा परिचय

३.४ आयदान या आत्मकथनातील सामाजिक वास्तव आणि सामाजिक संघर्ष

३.५ आत्मकथनाचे स्वरूप विशेष

३.६ आयदान आत्मकथनाचे वाङ्मयीन मूल्यमापन

श्रेयांक -१

ब) आदिवासी साहित्य

१. आदिवासी जमाती: समाज-संस्कृती

- १.१ आदिवासी जमाती: जीवनपद्धती, राहणीमान, धर्म संकल्पना, सामाजिक जीवन, शिक्षण, आरोग्य
- १.२ आदिवासींची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी: लोकसाहित्य, लोकभाषा, आदिवासींची संकल्पना- स्वरूप
- १.३ स्वातंत्र्योत्तर काळातील आदिवासी समाजाची स्थिती गती
- १.४ आदिवासींचे सण-उत्सव, निसर्गसन्निध्य, विधी विधाने इ.
- १.५ महाराष्ट्रातील आदिवासी जमाती : स्थिती-गती
- १.६ आदिवासी जमातीचा इतिहास

श्रेयांक-१

२. आदिवासी साहित्य

- २.१ आदिवासी साहित्य : प्रेरणा आणि स्वरूप
- २.२ आदिवासी जमातीची संस्कृती, लोककला, बोली यांचा साहित्यावरील परिणाम
- २.३ आदिवासी साहित्य परंपरा
- २.४ कविता, कथा, कादंबरी, नाटक, आत्मकथने
- २.५ आदिवासी व आदिवासीतर लेखनाचा परिचय

३. कविता : निवडुंगाला आलेली फुले - प्रभू राजगडकर

- ३.१ कवीचा परिचय
- ३.२ कवीची भूमिका
- ३.३ आदिवासी जीवनातील वर्तमान, वास्तव आणि संघर्ष
- ३.४ निवडुंगाला आलेली फुले : स्वरूप - विशेष
- ३.५ कविता संग्रहातील सामाजिक, राजकीय, सांस्कृतिक, आर्थिक जीवनासंबंधी विवेचन

श्रेयांक -१

सत्र तिसरे

Core Course (Course - 19)

लोकसाहित्य

१. लोकसाहित्याची रूपरेषा

- १.१ लोकसाहित्य:परंपरा आणि पार्श्वभूमी
- १.२ लोकसाहित्याची संकल्पना (व्याख्यांसह)
- १.३ लोकसाहित्यातील 'लोक' विचार
- १.४ लोकसाहित्यातील 'साहित्य' विचार
- १.५ लोकसाहित्याच्या विविध व्याख्या
- १.६ लोकसाहित्याचे स्वरूप
- १.७ लोकसाहित्याची व्याप्ती
- १.८ लोकसाहित्याच्या अभ्यासाचे विविध संप्रदाय

श्रेयांक -१

२. लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची विविध अंगे

- २.१ लोकसाहित्याची उत्पत्ती
- २.२ लोकसाहित्याचे प्रयोजन
- २.३ लोकसाहित्याच्या अभ्यासाचे महत्त्व व आवश्यकता
- २.४ लोकसाहित्याचे संकलन आणि संशोधन
- २.५ लोकसाहित्याचे अभ्यासक

श्रेयांक -१

३. लोकसाहित्याचा तुलनात्मक अभ्यास

- ३.१ लोकसाहित्यातील 'लोकवाङ्मय'
- ३.२ 'लोकवाङ्मय' आणि 'ललित वाङ्मय'
- ३.३ लोकसाहित्य आणि 'लोक वाङ्मय'

- ३.४ लोकसाहित्य आणि ललित वाङ्मयातील शब्दकला
- ३.५ लोकसाहित्य व ललितवाङ्मयातील कल्पनाविलास
- ३.६ लोकसाहित्य व ललित वाङ्मयातील विनोद
- ३.७ लोकसाहित्य व ललित वाङ्मयातील वास्तवता

श्रेयांक -१

४. लोकसाहित्यातील लोकजीवन दर्शन

- ४.१ लोकसमजुती
- ४.२ लोकसंकेत
- ४.३ लोकप्रथा
- ४.४ लोकरुढी
- ४.५ लोकविधी
- ४.६ लोकवहिवाटी

श्रेयांक -१

सत्र तिसरे ✓
Elective (वैकल्पिक प्रश्नपत्र: साहित्यवर्ग) (Course - 21)

मराठवाड्यातील आधुनिक साहित्य

१ मराठवाड्यातील आधुनिक साहित्य

१.१ महाराष्ट्र आणि संतभूमी मराठवाडा

१.२ मराठवाडा : मराठी भाषा संस्कृतीच्या अनुषंगाने

१.३ हैद्राबाद मुक्तिसंग्राम आणि मराठवाडा : मराठी भाषा - साहित्य आणि संस्कृतीच्या संदर्भात

१.४ मराठवाड्यातील आंदोलने व चळवळी

१.४.१ कृषी विद्यापीठ चळवळ

१.४.२ मराठवाडा विकास आंदोलन

१.४.३ विद्यापीठ नामांतर चळवळ

१.४.४ परिवर्तनाच्या चळवळी: (भटक्या, गागास, शेतकरी आदींच्या चळवळी)

१.४.५ या चळवळींचा साहित्य निर्मितीवर परिणाम

श्रेयांक - २

२. मराठवाड्यातील साहित्यनिर्मिती

२.१ मराठवाड्यातील कथा कादंबरी

२.२ मराठवाड्यातील कविता

२.३ मराठवाड्यातील नाटक आणि रंगभूमी

२.४ मराठवाड्यातील चरित्र -आत्मचरित्र-आत्मकथन

२.५ मराठवाड्यातील मध्ययुगीन साहित्य समीक्षा

२.६ मराठवाड्यातील आधुनिक साहित्य समीक्षा

२.७ मराठवाड्यातील लोकसाहित्य अभ्यास

२.८ मराठवाड्यातील साहित्याचे स्वरूप, प्रेरणा, विशेष प्रादेशिक वेगळेपण

श्रेयांक - १

३. मराठवाड्यातील साहित्य चळवळी

- ३.१ दलित साहित्य चळवळ
- ३.२ ग्रामीण साहित्य चळवळ
- ३.३ विविध साहित्य संमेलने, साहित्य चळवळी
- ३.४ साहित्य संशोधन
- ३.५ नियतकालिके, प्रकाशन संस्था

श्रेयांक - १

स्वयंअध्ययनासाठी:

- १) झारेकऱ्यांच विद्यापीठ: नरेंद्र मारवाडे

संदर्भ ग्रंथ :

- १) हैद्राबाद : विमोचन आणि विसर्जन - नरहर कुरंदकर
- २) मराठवाड्याचा इतिहास १९६० पर्यंत - डॉ.सोमनाथ रोडे.
- ३) हैद्राबाद स्वातंत्र्य संग्रामाच्या आठवणी-स्वामी रामानंद तीर्थ
- ४) कर्मयोगी संन्यासी - नरेंद्र चपळगांवकर
- ५) हैद्राबादचा स्वातंत्र्यसंग्राम आणि मराठवाडा - अनंत भालेराव
- ६) मराठवाड्याचा विकास अभ्यास व चिंतन - भुजंगराव कुलकर्णी
- ७) पंचधारांचा प्रदेश - डॉ.प्रल्हाद जी.लुलेकर
- ८) नाट्यधर्मी मराठवाडा - त्र्यंबक महाजन
- ९) मराठवाड्यातील साहित्य - संपा.डॉ.प्रल्हाद जी.लुलेकर,डॉ.सतीश बडवे
- १०) मराठवाड्याचा इतिहास - डॉ.पी.व्ही.काटे

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

एम.ए.द्वितीय वर्ष

सत्र चौथे

Foundation Course (Course - 25)

मराठी भाषेचा इतिहास व समाजभाषाविज्ञान

१) मराठी भाषेची पूर्वपीठिका आणि उत्पत्ती.

१.१ अंतर्वर्तुळ-बहिर्वर्तुळ सिद्धांत

१.२ वैदिक-पाणिनीय संस्कृत.

१.३ अभिजात-प्राकृत

१.४ अपभ्रंश - मराठी

१.५ मराठी भाषेच्या उत्पत्तीची साधने

श्रेयांक -१

२) मराठीचे कालिक भेद

२.१ कालिक भेदाचे स्वरूप.

२.२ यादवकालीन मराठी भाषा.

२.३ बहामनीकालीन मराठी भाषा.

२.४ शिवकालीन मराठी भाषा.

२.५ पेशवेकालीन मराठी भाषा.

२.६ आंग्लकालीन / स्वातंत्र्योत्तर मराठी भाषा.

३) मराठी भाषेवरील इतर भाषांचा प्रभाव.

३.१ देशी भाषा.

३.२ संस्कृत भाषा.

३.३ द्राविडी भाषा.

३.४ अरबी - फार्सी भाषा.

३.५ हिंदी - गुजराती भाषा.

३.६ पाश्चात्य भाषा.

श्रेयांक -१

४) मराठी भाषेच्या अभ्यासपद्धती.

- ४.१ भारतीय भाषाविज्ञान.
- ४.२ ऐतिहासिक / तौलानिक भाषाविज्ञान.
- ४.३ उपयोजित भाषाविज्ञान.
- ४.४ मनोवैज्ञानिक भाषाविज्ञान.
- ४.५ मानववंश भाषाविज्ञान
- ४.६ वर्णनात्मक भाषाविज्ञान.
- ४.७ समाज भाषाविज्ञान.

५) समाज भाषाविज्ञान : स्वरूप आणि व्याप्ती.

- ५.१ भाषा आणि समाज : परस्पर संबंध.
- ५.२ भाषाभेद.
- ५.३ भाषा आणि सामाजिक घडण.
- ५.४ भाषिक वर्तन आणि परिस्थितीचा अंदाज.
- ५.५ भाषिक नियोजन.
- ५.६ भाषिक सापेक्षतावाद.

श्रेयांक -१

६) सामाजिक बोलीविज्ञान व भाषिक संपर्क.

- ६.१ प्रमाण भाषा व बोली.
- ६.२ बोली भूगोल.
- ६.३ सांकेतिक बोली आणि आडबोली.
- ६.४ संपर्क भाषा निर्मिती प्रक्रिया.
- ६.५ पिजिन भाषा.
- ६.६ क्रिऑल भाषा.

श्रेयांक -१

सत्र चौथे

Core Course (Course - 26)

आधुनिक वाङ्मयातील प्रवाह : ग्रामीण व स्त्रीवादी साहित्य

अ. ग्रामीण साहित्य : कागूद

३. ग्रामीणता : स्वरूप व व्याप्ती

३.१ ग्रामीण आणि नागर यातील भेद

३.२ ग्रामीण साहित्य निर्मिती

३.३ ग्रामीण म्हणजे काय?

३.४ ग्रामीण संस्कृतीचे स्वरूप

३.५ ग्रामीण साहित्य चळवळ

४. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप व प्रेरणा

४.१ ग्रामीण साहित्य : परंपरा आणि स्वरूप

४.२ ग्रामीण साहित्य चळवळ आणि ग्रामीण साहित्य

४.३ स्वातंत्र्योत्तर काळातील ग्रामीण जीवन

४.४ स्वातंत्र्योत्तर काळातील ग्रामीण साहित्य

४.५ ग्रामीण साहित्य : भाषा विशेष

श्रेयांक -१

३. कथासंग्रह : 'कागूद' - गणेश आवटे

३.१ ग्रामीण कथेची परंपरा आणि कागूद

३.२ कागूद : लेखक परिचय

३.३ कागूद : स्वरूप विशेष

३.४ 'कागूद' मधील विविध जाणिवे

३.५ कागूद : भाषाविशेष

३.६ 'कागूद' चे वाङ्मयीन मूल्यमापन

श्रेयांक -१

ब. स्त्रीवादी साहित्य

२. प्राचीन काळापासून स्त्रियांची स्थिती

- २.१ स्त्री म्हणून घडण, पारंपरिक गुलामी, जाचक बंधने
- २.२ स्त्री म्हणून मिळणारे दुय्यमत्व
- २.३ लैंगिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, कौटुंबिक स्थिती, दुय्यमत्व

२. समाजसुधारकांच्या स्त्री हक्कासंबंधी चळवळ

- २.१ समाजसुधारणेच्या चळवळी
- २.२ स्त्री सुधारणेच्या चळवळीचा इतिहास
- २.३ स्त्री समानतेसाठीच्या ब्राह्मणेतर चळवळी
- २.४ बालविवाह, जरठकुमारी विवाह, पुनर्विवाह बंदी, केशवपन आदी विरोधी चळवळी

श्रेयांक -१

३. स्त्रियांचे लेखन

- ३.१ कविता, कथा, कादंबरी, आत्मचरित्रे, वैचारिक लेखन परंपरा- स्वरूप
- ३.२ स्त्रीवादी लेखनाच्या प्रेरणा, स्वरूप, व्याप्ती
- ३.३ भारतीय स्त्रीवादी लेखन
- ३.४ स्त्रीवाद : भूमिका, स्वरूप, परंपरा
- ३.५ स्त्रीवादी साहित्याचे स्वरूप

४. स्त्रीवादी कादंबरी : नातिचरामि-मेघना पेठे

- ४.१ स्त्रीवादी कादंबरी स्वरूप व परंपरा
- ४.२ नातिचरामि : लेखिकेचा परिचय
- ४.३ नातिचरामि : स्वरूप विशेष
- ४.४ नातिचरामि: स्त्रीवादी भूमिका
- ४.५ नातिचरामि : मूल्यमापन

श्रेयांक -१

स्वयंअध्ययन

स्त्रीसूक्त : अश्विनी धोंगडे

पांगाडी : प्रभाकर हरकळ

सत्र चौथे

Core Course (Course - 27)

लोकवाङ्मय : प्रकार व स्वरूप -विशेष

१) लोकगीते

- १.१ स्त्री-गीते
- १.२ पुरुषांची गीते
- १.३ बडबड गीते
- १.४ लोककथा गीते
- १.५ विधी गीते
- १.६ कृषी गीते
- १.७ आदिवासीची गीते

श्रेयांक -१

२) लोककथा

- २.१ दंतकथा
- २.२ दैवतकथा
- २.३ अद्भूतकथा
- २.४ प्राणी कथा
- २.५ चातुर्यकथा
- २.६ हास्यकथा
- २.७ वीरकथा इ.लोकथांचे स्वरूप /विशेष

श्रेयांक -१

३) शाब्द आविष्कार

- ३.१ उखाणे
- ३.२ म्हणी
- ३.३ वाक्संप्रदाय

श्रेयांक -१

४) लोकरंगभूमी

- ४.१ लोकरंगभूमी: संकल्पना, परंपरा व स्वरूप -विशेष
- ४.२ गोंधळ
- ४.३ वाघ्या-मुरळी
- ४.४ वासुदेव, पांगुळ
- ४.५ भराडी
- ४.६ पोतराज
- ४.७ कुंभाराचे उहाक
- ४.८ धनगराचे सुंबरान
- ४.९ कीर्तन, लळित, भारुड
- ४.१० आदिवासींची लोकनाट्ये : दंडार
- ४.११ तमाशा-गण-गौळण, बतावणी, वगनाट्य

श्रेयांक -१

संदर्भ ग्रंथ :

१. लोकरंगभूमी -डॉ. प्रभाकर मांडे
२. मराठी लोकसंस्कृतीचे उपाराक - डॉ. रा.चि.ढेरे
३. लोकसाहित्य कला विचार - गं.ना.मोरजे
४. ओवी ते लावणी - डॉ.श्री.रं.कुलकर्णी
५. मराठी तमाशा - नामदेव व्हटकर
६. लोकरंजनाची पारंपरिक माध्यमे -डॉ. शरद व्यवहारे
७. रंगबाजी -डॉ. रुस्तुम अचलखांब
८. तमाशा रंगभूमी- डॉ. रुस्तुम अचलखांब
९. मराठीचे लोकनाट्य : तमाशा आणि कला साहित्य- नामदेव व्हटकर
१०. पारंपरिक मराठी तमाशा आणि आधुनिक वगनाट्य : डॉ. विश्वनाथ शिंदे
११. मराठीतील स्त्रीधन : सरोजिनी बाबर
१२. मराठवाड्यातील दलितांचे लोकसाहित्य : परशुराम गिमेकर
१३. लोकपरंपरा - लोकघाटी : संपादक परशुराम गिमेकर
१४. लोकधर्मी नाट्याची जडणघडण-डॉ. शरद व्यवहारे
१५. भेदिव ऐकीव रंग आणि आविष्कार: डॉ.महादेव देशमुख

सत्र चौथे

Elective (वैकल्पिक प्रश्नपत्र: साहित्यवर्ग) (Course - 29)

मराठवाड्यातील आधुनिक साहित्य

- १) परवड - सुधाकर जोईफोडे - कादंबरी -
- २) जग बदल घालुनी घाव - एकनाथ आव्हाड - ग्रंथ - नाट्य
- ३) घट जोईवर घट कगरेवर - रा.द.अरगडे - २१५ कृति व २१५८२

श्रेयांक - ४

स्वयंअध्ययन

- १) माझी कहाणी - रेखा केदार
- २) खुरूप - माधव कदम